

Asia: VN/21297/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia (1. vaihe)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleisradio kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää seuraavaa lausuntonaan pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä.

Yleisradio haluaa erityisesti kiinnittää oikeusministeriön huomiota perustuslaissa turvatun sananvapauden (12 §) ja siihen kiinteästi liittyvän lähdesuojan turvaamiseen koskien ehdotuksen mukaista salaista etsintää. Lähdesuoja muodostaa olennaisen osan vastuullisen ja riippumattoman journalismin toimintaedellytyksistä. Mikäli lähdesuojaa heikennettäisiin sääntely- tai muilla toimenpiteillä, olisi se omiaan vähentämään journalististen tietolähteiden halukkuutta kertoa asioista, mikä osaltaan heikentäisi perustuslain sananvapaussäännöksellä suojatun yleisön tiedonsaantioikeuden toteutumista. Tämä tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon ehdotuksen jatkovalmistelussa.

Lähdesuojan turvaamisen paremmalle huomioimiselle löytyy lukuisia perusteita. Tältä osin Yleisradio viittaa ensinnäkin Medialiitto ry:n omassa lausunnossaan esiin nostamiin tarvittaviin oikeusturvajärjestelyihin (ks. mm. PeVM 25/1994, s. 5) perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan ja talousvaliokunnan viimeaikaisissa mietinnöissään antamiin lausuntoihin sekä korkeimman oikeuden lähdesuojaa koskeviin ennakkopäätöksiin KKO 2019:112 ja KKO 2021:19. Lisäksi Yleisradio viittaa vuonna 2024 annettuun eurooppalaiseen medianvapaussäädökseen, joka asettaa jäsenvaltioille nimenomaisen velvoitteen varmistaa, että journalistien lähteitä ja luottamuksellista viestintää suojellaan tehokkaasti (artikla 4.3). On tärkeää huomata myös, että medianvapaussäädöksellä on laajennettu lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriä. Säädöksen nojalla lähdesuoja suojaa muun ohella henkilöitä, joilla on säännöllinen tai ammatillinen suhde mediapalvelujen tarjoajaan (esimerkiksi lehtikustantaja) tai sen toimitukselliseen henkilöstöön ja sitä kautta mahdollisesti hallussaan tietoja, joiden perusteella journalistisia lähteitä tai luottamuksellista viestintää on mahdollista tunnistaa.

Mietintö tunnistaa jo nyky muodossaan oikeasuuntaisesti olevan välttämätöntä, että etsinnän kohdehenkilön oikeusturva varmistettaisiin luomalla selkeät takeet sille, että etsinnän toimittaminen olisi jokaisessa yksittäisessä tapauksessa perusteltu ja että etsintä toimitettaisiin asianmukaisesti. Ottaen kuitenkin huomioon edellä viitattu lähdesuojaa koskeva periaatteellinen ja oikeudellinen kehys sekä mietinnössä esiteltävien ehdotusten meneminen syvälle perusoikeustasoisten oikeuksien ytimeen, uusia salaisen erityisen kotietsinnän toimivaltuuksia tulisi käyttää vain aidosti vakavien rikosten tutkinnassa.

Yleisradio toteaa lopuksi kannattavansa sitä, että viranomaisen salaista erityistä kotietsintää koskevan vaatimuksen käsittelyyn tuomioistuimessa poikkeuksetta määrätään julkinen asiamies valvomaan rikoksesta epäillyn ja muiden etsinnän kohteeksi mahdollisesti joutuvien etuja ja että salainen erityinen kotietsintä edellytetään aina toteutettavaksi etsintävaltuutetun läsnä ollessa. Läsnäolon tulisi olla selkeä lähtökohta ja pääsääntö, josta voitaisiin poiketa vain tarkkaan rajatuissa tilanteissa. Pakkokeinoviranomaisten velvollisuutena tulee olla varmistaa kotietsintätoimenpiteeseen osallistuvien turvallisuus siten, että turvallisuuskysymykset eivät ole este etsintävaltuutetun henkilökohtaiselle läsnäololle toimenpiteen aikana.

Koskivirta Joonas
Yleisradio Oy